
Handrkování o peníze na vědu v parlamentu mě dost děsí

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

10.7.2012 Hospodářské noviny Strana 5, autor: Julie Daňková

Česká věda potřebuje nový způsob rozdělování peněz

Rudolf Haňka, nový hlavní vědecký poradce premiéra

Rozhovor

Změnit způsob, podle kterého se v Česku posílají veřejné peníze na vědu, to je jeden z ambiciózních cílů Rudolfa Haňky, nového šéfp poradce předsedy vlády pro vědu a výzkum. Představu, jakým směrem by se česká věda měla vydat, si osmašedesátiletý Haňka udělal ve Velké Británii, kde léta působí jako profesor lékařské informatiky na univerzitě v Cambridgi. Současná česká praxe mu nevyhovuje. „Úplně ignoruje posuzování kvality v porovnání se světovou špičkou,“ říká v rozhovoru pro HN Haňka, který se funkce Nečasova poradce chopí v polovině letošního léta.

* HN: Je podle vás hodnocení výzkumu a jeho uplatnění při následném financování největším handicapem české vědy?

Určitě ano. Hodnocení výzkumu a vývoje a jeho navázání na financování je podstatný handicap české vědy. Současný systém je založen na sbírání bodů za různé výstupy typu patenty a články. To se pak v podstatě semele a tento výsledek se při rozdělování peněz použije. Je to jednoduchá a levná metoda, jak někteří říkají. Jenže to úplně ignoruje posuzování kvality v porovnání se světovou špičkou v tom kterém oboru.

* HN: Máte osobní zkušenost s tím, jak se hodnotí věda v zahraničí. Čím bychom se podle vás měli v Česku inspirovat?

Přenést samotný model odněkud někam dost dobře nejde. Každá země má totiž své zvyklosti, právní prostředí a v neposlední řadě i mentalitu lidí. Dobrým příkladem nám ale může být způsob hodnocení z Velké Británie, kde jde o to, že vědecká pracoviště posuzuje skupina expertů. Nesleduje ovšem všechno, ale jen tři čtyři práce za pět let, za nimiž si pracovníci nejvíce stojí. Ty pak zhodnotí v mezinárodním srovnání. K dispozici k tomu má pětibodovou stupnici kvality, kde jako nejvyšší stupeň je světová špička a končí podprůměrnou úrovní v národním měřítku.

* HN: Proč by s takovou metodikou hodnocení mohla mít česká mentalita problém?

Protože Česko je relativně malá země a v daném oboru každý zná každého. Když k tomu vezmete v úvahu to známé rčení „Moje koza je nemocná, bože dej, ať sousedovi chcípne jeho“, tak pak vidíte, že k opravdu objektivnímu hodnocení budete asi muset použít i odborníky ze zahraničí.

* HN: A pokud jde o samotný rozpočet pro českou vědu a výzkum, budete premiérovi doporučovat navýšení peněz?

Určitě mu to zdůrazním, on si je ale potřeby navýšení zdrojů na vědu a výzkum samozřejmě dobře vědom. Na druhé straně chápu, že on a vláda se musí denně vypořádávat s ekonomickou realitou. V roce 2009 byl plánován nárůst celkových výdajů na podporu výzkumu, vývoje a inovací o osm procent za každý rok, nicméně teď je zřejmé, že to tak nebude. Podle posledních výpočtů bude v roce 2014 rozdíl mezi plánovanými a skutečnými výdaji dělat přes 28 miliard korun. Ty peníze tam dnes skutečně chybí a je to znát. Takže zvyšování doporučovat mohu a budu, ale jaká bude ekonomická realita za pár let, dnes nikdo neví.

* HN: Nepomohlo by v tomto ohledu lepší propojení vysokých škol s průmyslem? Co chcete prosadit v této oblasti?

Tady nejde o prosazování, ale spíše o osvětlu. Jde o to, aby si vysoké školy a zejména univerzity a vysoká technická učení uvědomily, že cílem jejich spolupráce s průmyslem by nemělo být to, že si od nich nějaká firma koupí licenci, ale to, aby bylo pro firmy dlouhodobě výhodnější podpořit relevantní výzkum na univerzitách. Ať již tím, že na nich budou financovat nová profesorská místa s podpůrným personálem nebo přímo zafinancují založení výzkumného střediska. V Cambridgi se taková nová, průmyslem financovaná výzkumná střediska budují každý rok průměrně dvě. Něco takového je pochopitelně pro české vysoké školy momentálně nedosažitelné, ale kdyby se mi podařilo tímto směrem vysoké školy a průmysl pohnout, tak by to byl jak pro českou vědu, tak pro český průmysl ohromný přínos.

* HN: Nastupujete na pozici poradce premiéra pro vědu. Jakým směrem povedete českou vědu?

Rád bych, aby se česká věda zefektivnila a také se více napojila na evropský a celosvětový výzkum. Samozřejmě, že čeští vědci spolupracují v řadě evropských projektů, ale v porovnání s našimi sousedy to je stále spíše výjimka než pravidlo. Je také nutné zlepšit spolupráci s aplikovaným sektorem, aby tak česká věda více odrážela potřeby společnosti a její výsledky přispívaly ke zvyšování konkurenceschopnosti České republiky.

* HN: Jak se díváte na nedávný rozpor mezi rektorem Univerzity Karlovy Václavem Hamplm a předsedou Akademie věd Jiřím Drahošem, který se ohradil proti tomu, že jeho instituce dostane příští rok na vědu méně než vysoké školy?

Tento rozpor mne osobně velmi znepokojuje. Jak jsem řekl, původně plánované peníze v české vědě chybí a celkem logicky to pak vede k přiošřování diskuse. Tendenčně vedené argumenty, ať již z té či oné strany, naší vědě

nepřispějí. Spíše ji poškodí. Představa, že by se o financích na vědu mělo na poslední chvíli handrkovat v parlamentu, mi připomíná to nechvalně známé „porcování medvěda“ – a to mě dost děsí. Takto se to dělat nedá.

* HN: Jak by tedy měl vztah vědců z Akademie a vysokých škol ideálně vypadat?

Nemyslím si, že vztah či spolupráce mezi vědci z Akademie věd a vysokých škol jsou špatné a podle mých zkušeností jsou velmi podobné vztahům, které znám z Cambridge. Rozpory o financování, i když je mohou postihnout, se do jisté míry odehrávají nad jejich hlavami a rozhodně se neodráží v jejich vztazích či ochotě spolupracovat.

Hodnocení vědy a výzkumu v Česku úplně ignoruje posuzování kvality v porovnání se světovou špičkou.

Foto popis| Nový poradce premiéra Profesor Rudolf Haňka usedne do křesla šéfporadce českého premiéra pro vědu a výzkum první srpnový den.

Foto autor| Foto: ARCHIV HN – ZUZANA ŠMAJLEROVÁ

O autorovi| Julie Daňková, julie.dankova@economia.cz